

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Karol Nawrocki

Warszawa, 24 czerwca 2026 roku

Organizatorzy i Uczestnicy
156. sesji Zgromadzenia Ogólnego
Polskiej Akademii Nauk
w Warszawie

Szanowny Panie Prezesie,
Dostojni Członkowie Akademii,
Wszyscy Szanowni Zgromadzeni,

dzisiejsza uroczysta sesja Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk ma rangę wymownego symbolu. Spotykają się Państwo w Muzeum Historii Polski, by świętować 75-lecie Akademii, z dumą podsumować jej dokonania, a także spojrzeć w przyszłość – ku kolejnym wyzwaniom XXI wieku. Miejsce Państwa zgromadzenia szczególnie sprzyja tego rodzaju refleksjom, bo o roli nauki w życiu narodu, o znaczeniu rodzimego potencjału intelektualnego i etosie badacza, poszerzającego horyzonty wiedzy i kultywującego ponadczasowe wartości, należy myśleć właśnie w takiej dziejowej perspektywie. Serdecznie gratuluję całej Państwa wspólnoty z okazji doniosłego jubileuszu i składam wyrazy uznania wszystkim współtwórcom dorobku Akademii.

W wymiarze historycznym są Państwo dziedzicami i kontynuatorami wspaniałych polskich tradycji naukowych tworzonych od wieków przez tak genialne postaci, jak Mikołaj Kopernik, Paweł Włodkowic, Stanisław Staszic, Ignacy Łukasiewicz, Maria Skłodowska-Curie, Stefan Banach, Kazimierz Funk czy kryptolodzy, którzy złamali sekrety Enigmy i położyli fundamenty pod rozwój nowoczesnej informatyki. W świecie współczesnym, gdzie tak wielką rolę odgrywają specjalistyczne kompetencje i wysoko zaawansowane technologie, skarbnica wiedzy jest jednym z najważniejszych i najpotężniejszych zasobów, jakimi mogą dysponować kraje i narody. Dlatego Akademia ma formę instytucji państwowej, służącej rozwojowi, integrowaniu, upowszechnianiu i eksperckiemu wykorzystywaniu badań naukowych. A zarazem u podstaw działalności PAN leży przeświadczenie, że nauka ma wartość uniwersalną. Oprócz uznania jej walorów utylitarnych nie można zapominać o najważniejszym celu badań, jakim jest poszukiwanie prawdy i zrozumienia rzeczywistości. Dlatego Akademia autonomicznie wyznacza kierunki swych działań, kierując się zasadą wolności przedsięwzięć badawczych oraz ogłaszania ich wyników. Tak jest i tak powinno pozostać.

W samych swych początkach, 75 lat temu, PAN musiała stawić czoła realiom działania pod władzą komunistów. Akademia powstała w 1951 roku w efekcie dyskusji na I Kongresie Nauki Polskiej, w którym uczestniczyło wielu wybitnych badaczy, a wśród zagranicznych gości znalazła się mająca polski rodowód noblistka Irène Joliot-Curie. Powołanie Polskiej Akademii Nauk było jednym ze zgłoszonych wtedy postulatów, ale reżim chciał tę instytucję – mającą szerzyć światło wiedzy i intelektu – poddać dyktatowi ideologii i za jej pośrednictwem kontrolować środowisko naukowe.

Szczęśliwie ten zamiar się nie powiódł. Warto podkreślić, że PAN w istocie została utworzona przez przedwojennych członków Polskiej Akademii Umiejętności oraz Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Widzieli oni w PAN szansę na zachowanie możliwie dużej przestrzeni swobody w czasach politycznej opresji. Tej misji Akademia była wierna przez kolejne dekady. Świadczenie tego dawali jej kolejni prezesi po odwilży październikowej, znakomici uczeni: Tadeusz Kotarbiński, Janusz Groszkowski czy Włodzimierz Trzebiatowski, związani swymi biografiami z Armią Krajową i konspiracją niepodległościową w czasie wojny. Wysoką jakość badań naukowych zapewniały instytuty PAN, których powstanie było możliwe dzięki zaangażowaniu tak wybitnych postaci, jak współodkrywca grup krwi Ludwik Hirsfeld, botanik, współtwórca polskich parków narodowych Władysław Szafer i wybitny mediewista Tadeusz Manteuffel. Polska Akademia Nauk otwierała podwoje przed wieloma ludźmi sprzeciwiającymi się autorytarnemu systemowi, krytykującymi ówczesne władze, zasłużonymi dla polskiej wolności, umożliwiając im prowadzenie pracy badawczej. Za tę odważną postawę przedstawiciele PAN chcą dziś serdecznie podziękować.

Z szacunkiem odnoszę się do dorobku naukowego Akademii, w której powstały polskie szkoły naukowe prowadzące istotne badania w swoich dyscyplinach i wysoko cenione w świecie. Cieszę się z utworzenia w ostatnim czasie nowych jednostek PAN, takich jak Międzynarodowy Instytut Astrofizyki Częstok czy Międzynarodowy Instytut Chemii Analitycznej, oraz z udziału Akademii w gremiach doradczych najważniejszych instytucji państwowych. Na głębokie uznanie zasługuje także to, że instytuty PAN lokują się wśród czołowych instytucji nauki w Polsce. Akademia odgrywa również ważną rolę jako kustosz dziedzictwa narodowego, sprawując opiekę nad zbiorami Biblioteki Gdańskiej i Biblioteki Kórnickiej oraz nad stołecznym Pałacem Staszica i pałacem w Jabłonie.

Członkowie PAN stanowią elitę polskiej nauki. Akademickie laury są w środowisku uczonych bardzo cenione jako symbol prestiżu i najwyższych kompetencji zawodowych. Trzeba też podkreślić, że Akademia była i jest instytucją międzynarodową. Bierze udział w światowym życiu naukowym i tworzy sieć współpracy z wieloma krajami poprzez działalność swoich zagranicznych stacji w Rzymie, Wiedniu, Berlinie, Paryżu, Brukseli i Kijowie.

Doceniam, że PAN stale chce podejmować wyzwania współczesności. Służy temu m.in. aktualnie procedowana głęboka nowelizacja ustawy o Akademii, wypracowana przy znacznym udziale Państwa środowiska. Ufam, że ustawa ta – w odróżnieniu od wcześniejszych niefortunnych projektów, które godziły w sens funkcjonowania Akademii i próbowały ją poddać urzędniczej kontroli – odegra pozytywną rolę i stworzy nowy, pożyteczny ład prawny. Deklaruję, że mają Państwo we mnie sojusznika w staraniach służących rozwojowi nauki polskiej.

Ignacy Jan Paderewski, wielki artysta, dwukrotny premier rządu i jeden z ojców odzyskanej w 1918 roku niepodległości, powiedział: „Wiedza jest jedyną rzeczą, która wzbogaca, a której nikt nie może nikomu odebrać”. Prawda ta dotyczy nie tylko jednostek, lecz także państw i narodów. My, Polacy, pragniemy, by pomyślność, siła i rozwój niepodległej, nowoczesnej Polski oraz jej wysoka pozycja w geopolitycznym systemie światowym XXI wieku opierały się w wielkim stopniu właśnie na wiedzy i rodzimym potencjale intelektualnym. Jestem przekonany, że Polska Akademia Nauk nadal będzie się do tego znacząco przyczyniać. Raz jeszcze gratuluję Państwu pięknego jubileuszu i życzę wielu kolejnych wspianych osiągnięć. Wszystkiego najlepszego!

2 października,
Janusz Groszkowski